

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
הפקולטה למדעי הרוח והחברה

המחלקה ללשון העברית, תש"פ 2020

שם הקורס: בין שפות לדיאלקטים

מס' קורס:

שם המרצה: ד"ר רועי גפטר
שעות קבלה: יום ד' 11:00 בבנין 74 חדר 443

יעדי ההוראה:

לשאלה הנפוצה "כמה שפות יש בעולם?" אין, למעשה, תשובה פשוטה, מפני שאין דרך קלה להגדיר מה הם דיאלקטים של אותה השפה ומה נחשב שפה נפרדת. בקורס נבחן מספר קריטריונים שהוצעו להגדרת מרחק בין שפות, ונעמוד על הבעייתיות שלהם. נראה שבסופו של דבר, ההגדרה של שפה כישות בדידה היא סוגיה חברתית ולא לשונית, ונבחן את ההקשרים הפוליטיים והאידיאולוגיים הקשורים בהבחנה בין "שפה" ל"דיאלקט". בהמשך הקורס נעסוק בשאלה במבט היסטורי – האם רבדים מוקדמים יותר של השפה הם למעשה "דיאלקט של אותה השפה"? שוב נראה כי אין לשאלה תשובה בלשנית, ונבחן עיסוק אידיאולוגי של דוברים בנושא. נבחן לעומק את מעמדה של העברית החדשה כתוצר של מגע בין לשונות, ואת השיה לגבי תחיית העברית, והקשר בין העברית החדשה לבין רבדים קדומים יותר של העברית.

פרשיות לימודים:

1. מבוא: הקושי בהגדרת המונחים "שפה" ו"דיאלקט" – על אופיים הרציף של גבולות בין מה שאנו קוראים לו "שפות"
2. מה זה "רצף דיאלקטים"? דיון בקריטריונים אפשריים להגדרת מרחק לשוני בין שפות קרובות, והבעתיות בניסיון לכמת "ההבנה ההדדית"
3. "שפה היא דיאלקט שיש לה צי וצבא": ההיבטים הפוליטיים והאידיאולוגיים של הגדרות של שפות, והקשר בין התפיסה של שפות כישויות בדידות למדינת הלאום
4. מערכות דיגלוסיות: על היחס בין "ערבית ספרותית" ל"ערבית מדוברת"
5. מבט על ציר הזמן: האם אנגלית עתיקה ואנגלית מודרנית הן "אותה השפה"?
6. שפות מגע, שפות קריאוליות ושפות פידג'ין: מקרי בחן שמאתגרים את מודל "עץ המשפחה" של לשונות אחיות
7. כיצד דוברים מטשטשים גבולות בין שפות: דיון במושגים bivalency ו-translanguaging-
8. העברית החדשה כתוצר של מגע: ודיון ביחסים בינה בין העברית החדשה בין רבדים קדומים יותר של העברית. האם העברית היא סוג של "שפת מגע"?

משקל בציון הסופי ** (יש למחוק את המיותר)	
נוכחות	5 % - חובה
בחנים ***	_____ % -
עבודות	95 % -
מבחנים	_____ % -
סיורים	_____ % -
סה"כ	100% -

רשימה ביבליוגרפית:

עברית
 יזרעאל, שלמה. 2002. "לתהליכי התהוותה של העברית המדוברת בישראל". בתוך: מדברים עברית: לחקר הלשון המדוברת והשונות הלשונית בישראל. עמ' 217-238.
 כוזר, רון. 2004. "על הרהורים על תחיית העברית: תגובה למאמרו של י' בלאו". לשוננו סו: 395-404
 מורג, שלמה. 1990. "העברית החדשה בהתגבשותה: לשון באספקלריה של חברה". קתדרה 56: 70-92.
 צוקרמן, גלעד. 2008. "ישראלית שפה יפה". הוצאת עם עובד.

אנגלית
 Erker, D. 2017. The limits of named language varieties and the role of social salience in dialectal contact: The case of Spanish in the United States. *Language and Linguistics Compass* 11: 1-20.
 Gal, S. 2006. Contradictions of standard language in Europe: Implications for the study of practices and publics. *Social Anthropology*, 14(2), 163-181.
 Irvine, J. T. and Gal, S. 2000. Language ideology and linguistic differentiation. In P. V. Kroskrity (ed.), *Regimes of language: Ideologies, politics and identities*.
 Wei, L. 2018. Translanguaging as a practical theory of language. *Applied Linguistics* 39: 9-30.
 Woolard, K. A. 1999. Simultaneity and Bivalency as Strategies in Bilingualism. *Journal of Linguistic Anthropology* 8: 3-29.

** אין לשנות את מרכיבי הציון הסופי במהלך הסמסטר.
 *** על המורה להודיע מראש על סוג הבחנים ומועדם.